

Některá poučení národnostního a sociálního zápasu našich národů

Motto:

„Nikdy nezapomeňte, jak lehce jsme svobodu ztratili a jak těžce a za cenu velkého úsilí a velikých obětí našeho a zejména sovětského lidu jsme ji dobývali zpět.“

Ludvík Svoboda

Ne náhodou uvádím článek „mottem“ a současně výzvou, s níž se obrací na naše národy prezident republiky Ludvík Svoboda, osobnost, která bezprostředně spojila svůj život s osudy našich národů v nejkritičtějších dobách.

Nadčasová hodnota a platnost jeho apelu pro dnešek a zítřek v sobě integruje nejednu otázku a nejedno dějinné poučení, které můžeme z nepříliš dávné historie našich národů vyvodit.

Národně demokratická revoluce byla společenskou událostí, která výrazně zasáhla do existence našeho státu, našich národů i protikladných politických hnutí. Její odkaz se stal trvalou součástí historického vědomí sociálních tříd a skupin naší poválečné společnosti.

Byla navíc zdrojem našich novodobých revolučních tradic, ale i zdrojem dějinných poučení, která přesahují svým významem a platností dobu a události, z nichž byla vyvozena.

V historii národů nacházíme četná období, dokonce i celé epochy rozkvětu, triumfu a stability jejich státní svrchovanosti a svébytnosti, ale i období sociálních krizí, nezdarů a proher, kdy nebyla v sázce jen jejich státní svébytnost, ale často i fyzická existence národní pospolitosti.

Druhá polovina třicátých a první polovina čtyřicátých let byla pro naše národy jednou z takových „osudových“ zkoušek, kdy šlo doslova o bytí či nebytí českého a slovenského národa.

Zrazeny západními zahraničními „spojenci“, vystaveny nevybíravému diktátu expanzivních fašistických sousedů — Německa, ale i Polska a Maďarska, destruktivní aktivitě domácí profašistické „páté kolony“, vedeny kapitulantským vládním křídlem české a slovenské buržoazie, bojovaly naše národy těžký, nerovný, úporný, vleklý, nesčetnými oběťmi provázený existenční zápas.

Mnichovské události, rozpad československého státu, okupace, fašistický teror atp., to vše nemohlo nevyvolat ve vědomí našich národů nejednu otázku, to vše nemohlo zůstat bez vyvození závažných dějinných poučení, aby pro budoucí časy byly naše národy podobné kalvárie ušetřeny.

Je nutné přičíst ke cti našich národů, že se ujašňováním oněch poučení nečeekali do doby, až nastanou „lepší časy“, že jejich protifašistické politické zrání, na

němž vedle fašistického sociálního klimatu měl rozhodující vliv v té době jediný životaschopný politický subjekt — komunistická strana, velmi rychle pokračovalo.

Vyvozování historických poučení z celospolečenské krize našeho předmnichovského i pomnichovského období nemělo charakter pouhého kontemplativního rozjímání a meditace, nebylo v něm nic divácky neangažovaného, nic pasivně trpného a vyčkávacího.

Ruku v ruce s vyvozováním poučení se postupně rozmáhal nekompromisní, masový, revolučně praktický domácí i zahraniční odboj proti nejreakčnějším silám té doby — fašistům a jejich pomahačům.

Široká sociální základna odboje, intenzita, rozhodnost a nekompromisnost, s níž byl odboj veden, více než výmluvně svědčí o tom, jak hluboká byla u našich národů dějinná poučení. Byla to ona, která vtiskovala smysl podstupovanému osobnímu riziku účastníků odboje, vedla je k přínášení nejvyšších obětí, dávala hrdinství a sebeobětování pravý smysl a význam.

Vzhledem k tomu, že nejedno dějinné poučení zrozené v oněch pro naše národy těžkých dnech neztratilo nic ze svého významu platnosti, naléhavosti a aktuálnosti ani pro dnešek, že naopak mnohá z nich se stala základními politickými hodnotami naší socialistické současnosti a konstantami naší vnitřní i zahraniční politiky, připomeňme alespoň některá z nich, zvláště pak ta, která se dotýkají vojensko-politických aspektů ne zcela vzdáleného dějinného období ve vývoji naší buržoazní republiky.

Případ předmnichovského Československa je klasickým případem země, která, ač měla vše potřebné ke své vlastní obraně, požívala sympatií, solidarity a morální podpory světové demokratické veřejnosti, měla příslibenou a zajištěnou účinnou vojenskou pomoc od země, s níž navázala diplomatické a spojenecké svazky v hodině dvanácté — Sovětského svazu — přece se vzdala bez odporu hitlerovskému Německu.

Kalvárie, kterou naše národy prožily od mnichovské zrady až po dny znovu-nabytí státní svrchovanosti, znovu potvrdila i v našem případě trvalou platnost poučení, že politika kapitulantství, „nevěšování“, bezzásadových kompromisů a politických ústupků nikterak neodvrací agresora od jeho vojensko-politických záměrů, ale naopak agresora jen povzbuzuje a činí stále bezohlednějším a ambicióznějším.¹⁾

V těžkých letech fašistické poroby a národně osvobozovacího zápasu našich ná-

rodů jsme si více než kdy předtím naléhavěji uvědomovali slova obžaloby, která vmetl Klement Gottwald do tváře české a slovenské buržoazie po přijetí mnichovského diktátu: „Bosí a bezbranní Habešané se bránili a my se podrobujeme! Jen se podívejte, jak se brání španělský lid. Máme skvělou armádu, národ jde s námi a je jednotný. Ještě nyní by se měla ukázat naše síla. Ještě není pozdě. Mnichovské požadavky by se neměly přijmout.“²⁾

Co byly platné materiální oběti, které lid přinášel ve prospěch vojenského zabezpečení předválečné republiky, když v rozhodujícím okamžiku, kdy šlo o bytí či nebytí naší státnosti a v sázce byla i sama fyzická existence našich národů, značný obranný potenciál, jímž jsme disponovali, kapitulantská buržoazie vůbec neaktivovala a naopak kompletně předala do rukou úhlavního fašistického protivníka, aby ještě více posílil jeho vojenskou moc a posloužil jako prostředek k expanzivnímu porobování dalších evropských národů.

Tytéž zbraně, které naše buržoazie vrazila z rukou k boji odhodlaných širokých vrstev českého a slovenského národa, ale i demokraticky smýšlející části ostatních národnostních menšin, žijících na území naší předmnichovské republiky, byly v rukou fašistů obráceny proti těm, jímž měly sloužit v případě ohrožení republiky a národní existence.

Účastníci našeho domácího i zahraničního odboje měli tak možnost, na vlastních dráze zaplacených zkušenostech se přesvědčit, jak těžko překonatelná byla naše pohraniční opevnění, s jakými obtížemi byla překonávána a eliminována počáteční vojenská, technická a materiální převaha fašistické koalice, do níž vložila Československá buržoazie kapitulaci svůj nemalý vklad.

Současně v praxi, ve víru válečných bitev poznali, jak drazé se platí za znovuzískání národní svobody, tak trestuhodně a lehkomyšlně vládnoucí buržoazii a jejími „spojenci“ obětovaně.

Komunisté neskrývali své obavy o osud Československé republiky. V předvečer ohrožení republiky hitlerovským Německem klade strana vládnoucí Československé buržoazii „na tělo jdoucí“ otázky: „Kde je záruka, že zbraně, ovládané měšťáckou třídou a dokonce fašistickými generály, nebudou v rozhodujících okamžicích obráceny proti dělnické třídě? ... Jak může armáda, kde rozhodují fašističtí generálové, stoupenci reakčních, hitlerovskými

¹⁾ Srovnejte Sborník dokumentů: Na obranu republiky, proti fašismu a válce, Praha 1955, str. 370

²⁾ Klement Gottwald, Spisy, sv. VIII, Praha 1953, str. 294

orientovaných kruhů, a kde jsou potlačovány všechny demokratické svobody vojáků — jak může taková armáda uhájít demokratickou republiku proti fašistické reakci? Armáda pod takovým vedením je nebezpečím pro svobodu všeho pracujícího lidu; není také schopna bránit zemi proti zahraniční kontrarevoluci.³⁾

Východisko z této situace strana spatřuje v důsledné demokratizaci armády, která je nutným předpokladem skutečně účinné obrany země. Toto poučení platilo v minulosti a neztratilo nic ze své platnosti pro mnohé národy žijící v buržoazních poměrech ani dnes.

Výstavba armády nového sociálního typu, odlišující se svou světonázorovou, ideově politickou, mravní a hodnotovou orientací, ale i svým vnitřním demokratictvem od armády předmnichovské republiky, budování našeho poválečného obranného systému na koalici principů a na úrovni soudobých vědeckotechnických požadavků, je jen další logickou konsekvencí, kterou jsme z trpkých zkušeností minulosti v oblasti vojenské politiky vyvodili.

Dějinným poučením vojenskopolitického dosahu, organicky spjatým s poučením předcházejícím je i zjištění, že jen ta vláda je s to se postavit do čela rozhodné obrany národní svobody a státní nezávislosti, která je schopna překonat hranice třídního egoismu, která není kdykoli připravena obětovat národní a státní, v jistém smyslu celospolečenské zájmy, svým úzce sobeckým a parciálním třídním interesům.

Takovou vládu však naše národy v období pro náš stát kritickém, ve svém čele neměly.

Komunistická strana, poučena historickými zkušenostmi, jednoznačně prohlásila: „Svou sílu a odolnost bral český národ vždy z lidu a jeho idejí. Panské ideje energii národa vždy rozleptávaly a oslabovaly. Panské třídy národ zrazovaly, rozbíjely a od Lipan vedly k Bílé hoře. Za vše, čeho český národ dosáhl, za své znovuvzkříšení, za obnovení své státní samostatnosti vděčí lidu. Za mnoho vděčí národ dělnictvu, jeho obětavosti pro věc národní a státní samostatnosti... v lidu, jehož čelní složkou je dělnická třída, musí český národ vidět svou sílu... na bohaté vrstvy se český národ spoléhat nemůže. Kolísají, váhají, nemají pevnou páteř.“⁴⁾

Krátkozraká a krátkodechá chladná kalkulace představitelů naší buržoazie o tom, co kdo ztratí a co komu zůstane „přijde-li Hitler“, kalkulace, v níž nakonec zvítězila vidina měšce, se stala osudnou nejen pro naše národy, ale v nemalé míře i pro ty, kteří volili v alternativě zachrany republiky a zachrany měšce právě onen měsíc.

„Třídní zájmy reakční buržoazie v Anglii a ve Francii to byly, které velely v Mnichově na účet Československa zachraňovat Hitlerův režim. Třídní síly reakční buržoazie v Československu to byly, které velely kapitulovat a obětovat zájmy státu, republiky a národa třídním zájmům velkoburžoazní smetánky. Máme co činit s dalekosáhlým spiknutím proti lidu, proti republice a proti demokracii.“⁵⁾

Spřízněnost duší mezi fašismem a monopolistickou vrstvou naší buržoazie se projevila více než názorně.

Můžeme se potom divit, že lid, který účtoval s fašismem, současně zúčtoval politicky a ekonomicky i s českým a slovenským monopolním kapitálem, který si tak zahrál s našimi národy a státem?

Vidina opětového získání mocenskopolitického vlivu kapitulantské buržoazie v osvobozené republice se s postupujícími rozřešením konfliktu mezi fašistickými státy a demokratickými státy stále více rozplývala. Naše národy už nedaly další šanci silám, které je přivedly k národní a státní katastrofě.

Naplnila se v praxi Gottwaldova předpověď: „... že totiž národ, prodávající tak těžké zkušenosti, nestrpí návrat dřívějších politických poměrů, byť i v zamaskované formě, zejména nestrpí, aby se na vedoucí místo, ke kormidlu státu dostaly ony sociální složky a jejich političtí představitelé, kteří v nynější národní krizi tak hanebně selhali a zradili.“⁶⁾

Poprvé v našich dějinách se lid nemusel dělit o výsledky svého revolučního snažení. Poprvé nebyl zásluhou svého komunistického politického předvoje těchto výdobytků zbaven, ač pokusy o to byly příliš četné.

Samotný fakt, že tyto pokusy skončily nezdarem, svědčí rovněž, více než výmluvně, jak důsledně lid čelil tomu, aby se historie za nějaký čas znovu neopakovala.

Náš národněosvobozený a sociální zápas vedl ke vzniku a prověřil pravdivost i dalšího dějinného poučení, že bránit svobodu a nezávislost, popřípadě ztra-

³⁾ Sborník dokumentů: Na obranu republiky proti fašismu a válce, Praha 1955, str. 142

⁴⁾ Sborník dokumentů: Na obranu republiky proti fašismu a válce, Praha 1955, str. 357

⁵⁾ Klement Gottwald: Spisy, sv. VIII, Praha 1953, str. 269.

⁶⁾ Klement Gottwald: Spisy, sv. XI, Praha 1955, str. 293.

cenou svobodu a nezávislost znovuvybojovat, mohou jen národy svobodomyšlné, které požívají všech demokratických svobod a práv, žijí v navzájem rovnoprávných vztazích a nikoli národy, které žijí v podmínkách připomínajících žalář národů.

Na tuto skutečnost velmi důrazně upozornil v předvečer Mnichova vládnoucí buržoazii Klement Gottwald, když se na ni obracel a kladl jí otázku: „Jak chceš hájit republiku, když lid rabuješ, vyssáváš z něho poslední kapku krve... jakže chceš bránit republiku, když děláš z republiky pro lid kriminál?... jakže chceš bránit republiku, jakže chceš přimět národy k tomu, aby obhajovaly republiku, když je diskriminuješ?“⁷⁾

Bylo to zbídačování všeho pracujícího lidu Československa a postupné odbourávání jeho demokratických práv, které podlamovalo síly lidu, jediné síly, která byla s to bránit demokratickou republiku proti vnitřní a zahraniční kontrarevoluci.⁸⁾

Jen zajištění všech demokratických práv tak, aby se každý cítil svobodným občanem země, kterou má hájit, může být předpokladem zajištění obranyschopnosti země.

Není žádným tajemstvím, že nacionalistická politika české buržoazie, lokální šovinismus slovenské buržoazie, iredentismus buržoazních kruhů maďarské menšiny a otevřené, nestoudné požadavky německých henleinovských živlů, rovněž velmi vážně podlamovaly obranyschopnost a integritu Československa, tím že je rozkládaly zevnitř.

Byl to nacionální útlak nečeských národů, který hnál pracující lid potlačených národů do náruče šovinismu a přispěl k rozbití předmnichovské republiky zevnitř.

Jen národnostní svoboda pracujících všech národů a národnostních menšin může být zárukou toho, že národy a národnostní menšiny, žijící v republice, ji budou hájit proti hitlerovské kontrarevoluci.⁹⁾

Připočteme-li k tomu skutečnost, že každý sebemenší náznak radikalizace mas proti rozvrtníku republiky byl v zárodku potlačován, že fašistickým bojůvkám se dostávalo větší policejní ochrany než shromážděním antifašistů a demokratů, snadno domyslíme politické a vojenské důsledky takovéto „státnické moudrosti“ české a slovenské buržoazie.

Prostí lidé všech národů a národností obývajících území naší předmnichovské republiky si zavčas uvědomili zhoubnost takové politiky a společným internacionálním úsilím v boji s fašismem dali jasné na srozuměnou, koho považují za svého třídního spojence, v kom spatřují svého protivníka, bez ohledu na to jakým jazykem hovoří.

I toto dějinné poučení našlo své ztělesnění v novém národnostním uspořádání v naší poválečné republice.

Vojenskopolitický význam podniknutých politických, ekonomických a kulturních opatření v oblasti socialistické demokratizace našeho veřejného života, spolu s uskutečňováním marxistického programu řešení národnostní otázky v rámci našeho státu, mohou plně docenit a prověřit nejenom eventuelní těžké zkoušky, jímž by mohly být naše národy v budoucnu vystaveny; i náš dnešní každodenní život jejich nezbytnost a užitečnost nejedním způsobem prokazuje.

Protifašistický odboj našeho lidu v předvečer a zvláště pak v průběhu druhé světové války prokázal i další skutečnost, kterou nemůžeme nikterak ve výčtu základních dějinných poučení pomínout.

Od prvopočátku bylo více zřejmé, že zdolat nejreakčnější sociální sílu, kterou představoval mezinárodní fašismus, není možné silami jednotlivých izolovaných států, dokonce ani ne bez vzájemně koordinovaného politického, vojenského a ekonomického úsilí mocností protifašistické koalice.

V těchto těžkých dobách triumfoval, tak jako předtím již v dějinách nejednou, proletářský internacionalismus, mezinárodní solidarita a internacionální pomoc, které se porobeným národům v jejich ne rovném zápase dostávalo.

Díky této internacionální solidaritě a podpoře byly nuceny i vlády některých západních mocností angažovat se, často proti své vlastní vůli, v boji proti rozpínavosti fašistických států. Díky internacionalismu, který výrazně ovlivnil světové veřejné mínění, se podařilo zabránit rozpadu protifašistické koalice, která sdružovala mocnosti s protikladným sociálně ekonomickým zřízením, a stupňovat politickou, vojenskou i jinou spolupráci mocností při osvobozování fašismem zotročených národů.

Potvrdilo se, že v podmínkách univerzálního propojení celosvětových vztahů, byť třídně antagonisticky rozděleného světa, nedá se dnes prakticky žádná z významnějších otázek světové politiky řešit za zády a bez spolupráce nejméně tří

⁷⁾ Klement Gottwald: Vybrané spisy, sv. I, Praha 1954, str. 484.

⁸⁾ Srovnej Sborník dokumentů: Na obranu republiky, proti fašismu a válce, Praha 1955, str. 140.

⁹⁾ Tamtéž.

a nejlivnějšího politického subjektu dnešního světa, mezinárodního revolučního dělnického hnutí vůbec, komunistického hnutí zvláště.

Závazky, které naše národy vůči mezinárodnímu revolučnímu hnutí, jmenovitě jeho solidaritě a podpoře, z tohoto období mají, se snažíme kompenzovat obdobným způsobem, stejně účinně a nezištně, jako se toho dostávalo nám v našem sociálním zápasu.

Činíme tak na základě našeho vlastního přesvědčení a historického poučení, že žádný významnější akt třídní a lidské emancipace není dnes řešitelný výlučně vlastními národními silami, ale toliko prostřednictvím proletářské internacionální spolupráce a pomoci.

V předvečer zániku naší státní samostatnosti i v průběhu našeho zápasu o její znovuzískání v letech druhé světové války, naše národy citlivě rozlišovaly, jak upřímně, bez váhání, průtahů, postranních úmyslů a nezištně nám poskytovaly pomoc a podporu druhé státy.

I při náležitém docenění podílu, kterým přispěly západní mocnosti, jmenovitě Spojené státy americké a Velká Británie, k porážce fašismu a tím i k našemu osvobození, nemůžeme pominout nezanedbatelné difference mezi přístupem zmíněných západních mocností na jedné straně a Sovětského svazu na druhé straně.

Dějiny první poloviny 20. století nedjednou prokázaly, že je-li na pořad dne postavena otázka nového imperialistického dělení světa, stává se nanejvýše naléhavou i otázka nezávislosti malých národů a států.

„Ukázalo se znovu, že za existence kapitalismu nezávislost malých národů není nikdy zaručena, že je stále ohrožována válečnými konflikty. A ukázalo se, že Sovětský svaz je baštou proti nebezpečí válečných konfliktů a že je také jedinou velmocí, která nečachruje s nezávislostí malých národů a s existencí malých států.“¹⁰

Věrnost Sovětského svazu spojeneckým závazkům vůči Československu a jejich důsledné naplňování v průběhu války i v poválečném vývoji naší republiky, rozhodující podíl Sovětského svazu na porážce fašistické koalice i na našem osvobození nemohl zůstat bez vlivu na naši poválečnou zahraničně politickou orientaci.

V historii bezprecedentní postoj tzv. demokratických velmocí Francie a Anglie, které neváhaly ve své politice ústupku Hitlerovi obětovat státní a národní exis-

tenci svého spojence, ukázal v pravém světle, jak byla labilní a jakou vojensko-politickou hodnotu představovala zahraničně politická orientace československé buržoazie na Západ.

Dějiny nás dostatečně poučily o tom, že zajistit do budoucna naši národní a státní existenci v podmínkách třídně rozděleného světa, je nemyslitelné bez spojenectví a spolupráce se socialistickým světovým společenstvím a v jeho rámci.

To je jedno z nejvýznamnějších praktických vojenskopolitických opatření, které neodvratně vyplynulo z poučení našeho nedávného národně osvobozeneckého zápasu, opatření, které se stalo jednou ze základních hodnot naší socialistické společnosti s konstantou naší poválečné zahraničně politické orientace a spolupráce.

Žádné významnější sociálně politické hnutí dneška se neobejde bez adekvátního politického vedení, ideového, organizačního, politickotaktického a strategického.

Buržoazní politické strany v této zkoušce dospělosti, kterou jim „připravila“ historie, totálně selhaly. Jedinou vlivnou a akceschopnou politickou silou v oněch složitých a těžkých dobách byla dělnická třída vedená komunistickou stranou.

Na rozdíl od jiných evropských buržoazních států, jejichž vlády učinily vše pro obranu země při vpádu fašistických armád, česká a slovenská vládnoucí buržoazie, v rozporu s všeobecnou vůlí a odhodláním lidu bránit republiku, odmítá nabízenou vojenskou pomoc Sovětského svazu a kapituluje.

V převratných, krizových situacích před druhou světovou válkou i v průběhu války se ukázalo, že buržoazie nebyla schopna řídit osudy našich národů, že její politika byla bezperspektivní, protilidová a nebezpečná naší národní a státní svrchovanosti.

Objektivně doznal čas, aby buržoazie uvolnila místo pro novou nastupující politickou třídu — dělnickou třídu — která, ač měla nejednu kritickou výhradu k buržoazním poměrům předmnichovské republiky, vystoupila na obranu buržoazně demokratické státnosti v nejkritičtějších dobách rozhodnější a odhodlanější než sama česká a slovenská buržoazie.

V Manifestu vydaném KSČ před volbami v květnu 1938 strana jménem dělnické třídy jednoznačně prohlašuje: „Bránice nezávislosti republiky bráníme proti barbarství hodnoty staleté kultury, které vytvořil ve svých velkých revolučních dějinách český národ a druhé národy této

¹⁰ Sborník dokumentů: Na obranu republiky proti fašismu a válce, Praha 1955, str. 137.

země, a bráníme proti násilné reakci ono dílo dějinného pokroku, jež vzešlo před dvaceti lety z povolení staleté polofeudální monarchistické despotie a jež vedlo k utvoření československého státu jako státu demokratického a republikánského.¹¹⁾

O šest let později, na sklonku druhé světové války mohla strana ústy Klementa Gottwalda plným právem konstatovat: „Zůstává historickou skutečností, že v těžké zkoušce, kterou nyní prožíváme, v boji za národní svobodu a státní nezávislost naše dělnictvo jako celek obstálo nejlépe. Když špičky, když smetánka českých a slovenských velkobořáků z řad finanční, průmyslové a agrární plutokracie zradily věc národa a státu a přešly do tábora nepřítelů, když mnozí ztratili hlavu, házeli flintu do žita a utíkali před obtížemi, tu naše dělnictvo jako celek stálo pevně a neochvějně.“¹²⁾

V těžkých podmínkách ilegality, teroru a persekuce, komunistická strana, ať již na území protektorátu, tak slovenského klerofašistického státu, byla jedinou organizovanou, akceschopnou antifašistickou politickou silou, schopnou postavit se do čela osvobozovacího zápasu a řídit jej.

Rozhodné politické vystoupení strany na obranu buržoazně demokratického zřízení, stejně tak jako organizování ozbrojeného odporu vůči okupantům doma i za hranicemi, ji přeměnilo v uznávaného politického vůdce širokých lidových vrstev našich národů.

Když potom v poválečném vývoji Československa naše národy i ústavní for-

mou, volbami do svého nejvyššího zákonodárného sboru, daly jasně na srozuměnou, že napříště vkládají své další osudy do rukou politického předvoje dělnické třídy, který čestně obstál v těžké dějinné prověrce, byl to další pádný důkaz, k jakým závěrům a politickým posunům ve vědomí našeho lidu v druhé polovině třicátých a první polovině čtyřicátých let došlo.

Stali jsme se tak svědky radikálního účtování s minulostí, přehodnocování všech do té doby uznávaných buržoazních společenskopolitických hodnot, revolučním účtováním se vším, co dovedlo naši státnost do katastrofy a naše národy na pokraj fyzického vyhlazení.

Nešlo v žádném případě o projev politické svévole, ale o objektivně dějinnou nezbytnost a prevenci před tím, aby se opět v nějaké podobě neopakovala neblahá historie oněch let.

Díky nekompromisnímu odstranění všeho negativního z našeho vnitřního veřejného a politického života jsme vytvořili takové podmínky a předpoklady zajištění naší státní svrchovanosti a národní svobody, uvnitř i navenek, jaké dějiny našich národů dosud nepoznaly.

Tyto skutečnosti, které se nám povětšinou zdají být prostou samozřejmostí a na které často v denním shonu života pozapomínáme, je třeba si znovu připomenout ve dnech, kdy hodnotíme bilanci tří desetiletí života nové poválečné republiky, neboť ztělesňují odkaz národně osvobozenického a sociálního zápasu našich národů v novověkých dějinách.

¹¹⁾ Sborník dokumentů: Na obranu republiky proti fašismu a válce, Praha 1955, str. 355.

¹²⁾ Klement Gottwald: Spisy, sv. XI, Praha 1954, str. 315.